

بسم الله الرحمن الرحيم

مطالعات اجتماعی

پنجم دبستان

سرزمین ما فصل ۲

درس ۵- جمعیت ایران ۲۲

درس ۶- منابع آب ایران ۲۷

درس ۷- نواحی صنعتی مهم ایران ۳۲

درس ۸- راه‌ها و حمل و نقل (۱) ۳۷

درس ۹- راه‌ها و حمل و نقل (۲) ۴۳

درس ۱۰- کشور ما چگونه اداره می‌شود؟ ۴۹

درس ۱۱- جمعیت و توسعه ۵۴

درس ۱۲- جمعیت و توسعه (۲) ۵۹

فصل ۲

سرزمین ما

کشور ما چگونه اداره می‌شود؟

گروهی از دانش‌آموزان مدرسه‌ای به مدت چند روز به اردو رفتند. محل اردوی آنها، منطقه‌ای خوش آب و هوا و جنگلی بود که رودخانه‌ای نیز از وسط آن می‌گذشت. ساختمانی در کنار رودخانه برای اقامت افراد در نظر گرفته شده بود و بچه‌ها می‌توانستند هر روز برای گردش و بازی به مناطق اطراف بروند. مدرسه برای سرپرستی و هدایت این گروه، یک مدیر و چند معاون انتخاب کرد. در ابتدا، مدیر و معاونان با همفکری بچه‌ها، مقرراتی برای برگزاری بهتر اردو نوشتند؛ برای مثال، ساعت خوابیدن و بیدار شدن، ساعت غذا خوردن، دور نشدن بچه‌ها از گروه بدون اجازه‌ی مدیر، قرار دادن ساک‌ها و کوله‌پشتی‌ها در جای مخصوص و.... مدیر گروه همچنین وظایف و نقش‌هایی برای هریک از افراد معین کرد. آقای احمدی مسئول تهیه و توزیع غذا و آقای ناصری مسئول ایمنی و حفاظت از بچه‌ها شد تا مبادا کسی در موقع گردش، زخمی شود یا آسیب ببیند. همچنین قرار شد اگر اختلاف یا مشکلی بین بچه‌ها بروز کرد، به آقای علوی مراجعه کنند. مدیر گروه، مسئولیت‌هایی را نیز به دانش‌آموزان سپرد؛ مانند حضور و غیاب دانش‌آموزان در موقع سوار شدن به ماشین، توزیع خوراکی بین بچه‌ها، جمع کردن و تفکیک زباله و....

پس از پایان اردو همه‌ی دانش‌آموزان به سلامت به خانه‌هایشان بازگشتند. همکاری مدیر، معاونان و دانش‌آموزان و رعایت مقررات موجب شد که اردو به خوبی برگزار شود و به همه، خیلی خوش بگذرد.

*نظم برقرار نمی شد. تقسیم وظایف درست انجام نمی شد.

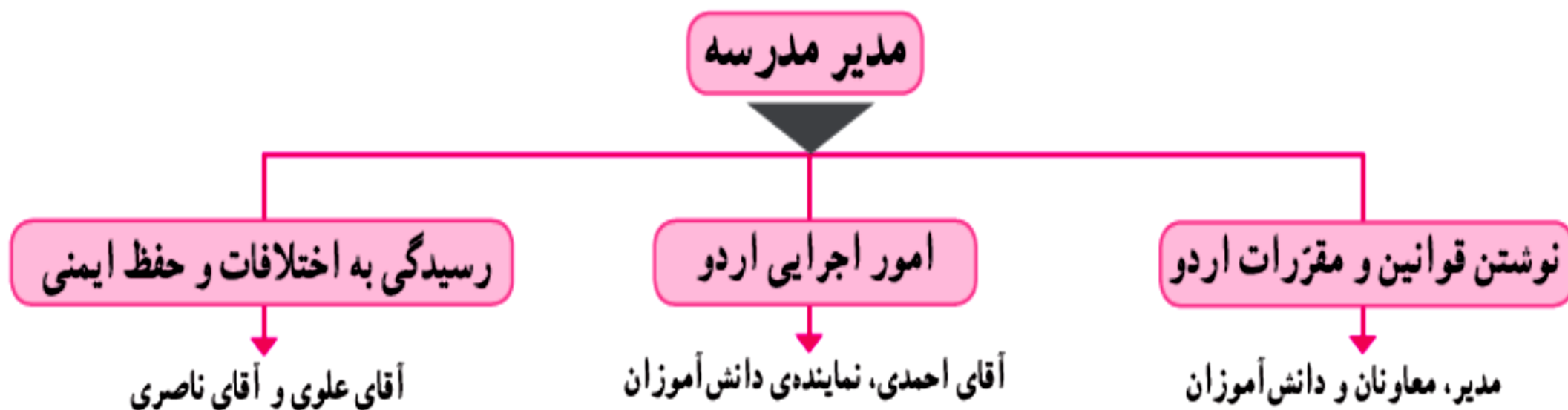
*هنگامی که مشکلی ایجاد می شد نمی دانستند به چه کسی مراجعه کنند.

*ممکن بود هنگام گردش بچه ها به هر جایی بروند و آسیب بینند؛ چون کسی مراقب آن ها نبود.

به نمودار توجه کنید. هریک از افراد نقش‌ها و وظایفی را پذیرفته‌اند تا اردو به خوبی برگزار شود.

● حکومت

همان طور که برای اداره‌ی یک گروه به افراد و نقش‌هایی نیاز داریم، برای اداره‌ی یک کشور نیز به حکومت نیازمندیم. حکومت از افرادی تشکیل می‌شود که اداره‌ی امور مردم یک کشور را به عهده می‌گیرند.

وظایف حکومت چیست؟

مهم‌ترین وظایف حکومت‌ها عبارت‌اند از:

- وضع قوانین و مقررات برای اداره‌ی جامعه؛
- تأمین وسایل رفاه و آسایش مردم و پیشرفت کشور؛ مانند آموزش و پرورش، بهداشت و درمان، ایجاد شغل، ساختن جاده و پل؛
- رسیدگی به شکایت‌ها و حل اختلافات مردم؛
- حفظ امنیت و جلوگیری از کار افرادی که قانون و مقررات را رعایت نمی‌کنند؛
- دفاع از کشور در مقابل حمله‌ی دشمن.

فعّالیت

۲- میان وظایف اصلی حکومت‌ها و وظایفی که در نمودار بالا می‌بینید، چه شباهت‌هایی می‌توانید پیدا کنید؟

رسیدگی به اختلافات و حفظ ایمنی : قوه ی قضاییه

نوشتن و وضع کردن قوانین و مقررات : قوه ی مقننه

امور اجرایی شامل تأمین رفاه و آسایش دیگران : قوه ی مجریه

● حکومت در کشور ما

حکومت کشور ما «جمهوری اسلامی» است. پس از پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ به رهبری امام خمینی، حکومت سلطنتی پهلوی سرنگون شد. حکومت پهلوی ستمگر بود و مردم آن را انتخاب نکرده بودند. پس از پیروزی انقلاب اسلامی، مردم در روز ۱۱ فروردین ۱۳۵۸ به پای صندوق‌های رأی رفتند و بیش از ۹۸ درصد آنها به حکومت جمهوری اسلامی رأی «آری» دادند. حکومت ایران در تاریخ ۱۲ فروردین ۱۳۵۸ به جمهوری اسلامی تبدیل شد.

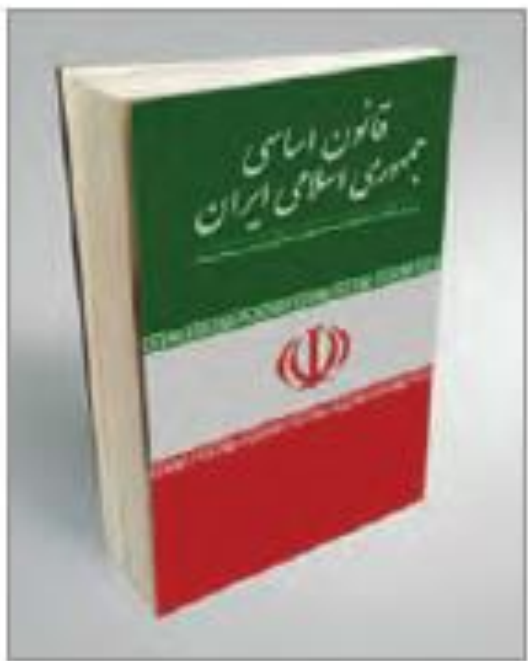

جمهوری اسلامی حکومتی است که در آن قوانین اسلامی اجرا می شود و مردم در اداره ی کشور و انتخاب افراد شایسته برای حکومت نقش دارند.

● قانون اساسی

پس از پیروزی انقلاب اسلامی، مردم ایران افراد شایسته‌ای را انتخاب کردند تا قانون اساسی کشور را بنویسند. در سال گذشته خواندید که مهم‌ترین قانون هر کشور، قانون اساسی آن است. در قانون اساسی، روش اداره‌ی کشور مشخص شده است.

● چه کسانی کشور را اداره می‌کنند؟

بسیار مهم

رهبری

قوه قضائیه

رئیس قوه قضائیه
دادسراها و دادگاه‌ها و ....

قوه مجریه

رئیس جمهور
وزیران

قوه مقننه

مجلس شورای اسلامی، شورای نگهبان

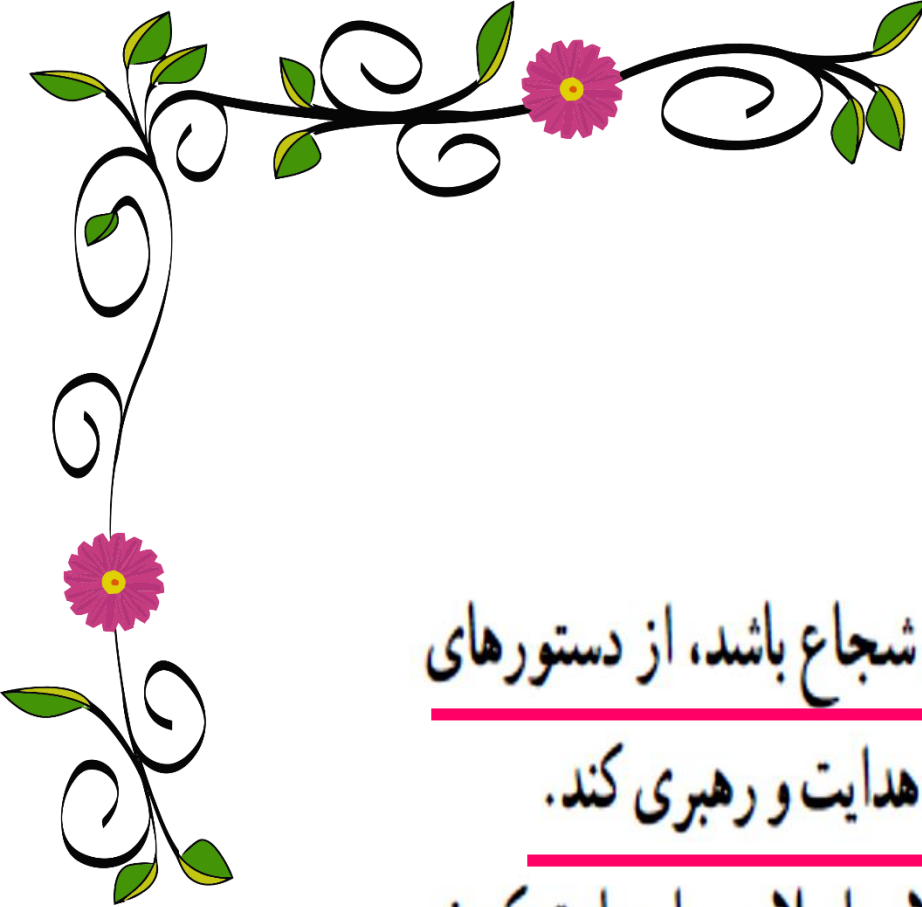
مردم

● قوای سه‌گانه

حکومت برای آنکه بتواند وظایف خود را به‌خوبی انجام دهد، به سه قوة تقسیم شده است و هر قوة، مسئولیت‌هایی به‌عهده دارد.

مقام رهبری بر همه‌ی فعالیت‌هایی که این
سه قوه انجام می‌دهند، نظارت دارد و آنها را
هدایت می‌کند.

رهبر بر طبق قانون اساسی، رهبری جامعه‌ی اسلامی ما به عهده‌ی فقیهی است که از مسائل زمان آگاهی داشته باشد.

رهبر جامعه‌ی اسلامی باید نمونه‌ی یک مسلمان کامل باشد. او باید عالم، عادل و شجاع باشد، از دستورهای اسلام پیروی کند و از اوضاع جامعه به خوبی آگاه باشد تا بتواند جامعه را به بهترین شکل، هدایت و رهبری کند.

• اولین رهبر انقلاب اسلامی ایران، حضرت امام خمینی (قُدَس سِرُّهُ)، بودند که انقلاب اسلامی را هدایت کردند و آن را به پیروزی رساندند.

• پس از رحلت امام خمینی در سال ۱۳۶۸، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای به عنوان رهبر انقلاب اسلامی ایران انتخاب شدند و رهبری کشور اسلامی ما را به دست گرفتند.

قوهی مقننه در داستان اردو، پی بردید که گروه به قوانین و مقرراتی نیاز دارد و به همین دلیل، ابتدا عده‌ای مقرراتی را برای آن تعیین می‌کنند.

برای اداره‌ی یک کشور و تصمیم‌گیری درباره‌ی فعالیت‌های مختلف آن نیز مقررات و قوانینی لازم است. برای مثال، اینکه در یک سال چقدر از درآمد کشور به آموزش و پرورش اختصاص پیدا کند یا زمان و مدت سربازی برای جوانان، چقدر باشد.

در کشور ما قوهی مقننه وظیفه‌ی قانون‌گذاری را به عهده دارد. تصویر زیر، نمایندگان مجلس شورای اسلامی را در حال تصمیم‌گیری و وضع قانون نشان می‌دهد.

نمایندگان مجلس شورای اسلامی هر چهار سال یک‌بار با رأی مردم انتخاب می‌شوند.

قوهی مجریه وظیفه‌ی قوهی مجریه، اجرای قوانین و تأمین وسایل رفاه و آسایش مردم و پیشرفت کشور است.

قوهی مجریه همان دولت است. دولت از رئیس‌جمهور و هیئت وزیران تشکیل شده است. رئیس‌جمهور هر چهار سال یک‌بار با رأی مردم انتخاب می‌شود. دولت کارهای مختلفی انجام می‌دهد؛ برای مثال، ساختن جاده، پل، بیمارستان، کمک به کشاورزی و صنایع، فراهم کردن امکانات برای آموزش و پرورش و بهداشت و درمان مردم، صادرات و واردات، روابط با کشورهای خارجی و حفظ امنیت مردم.

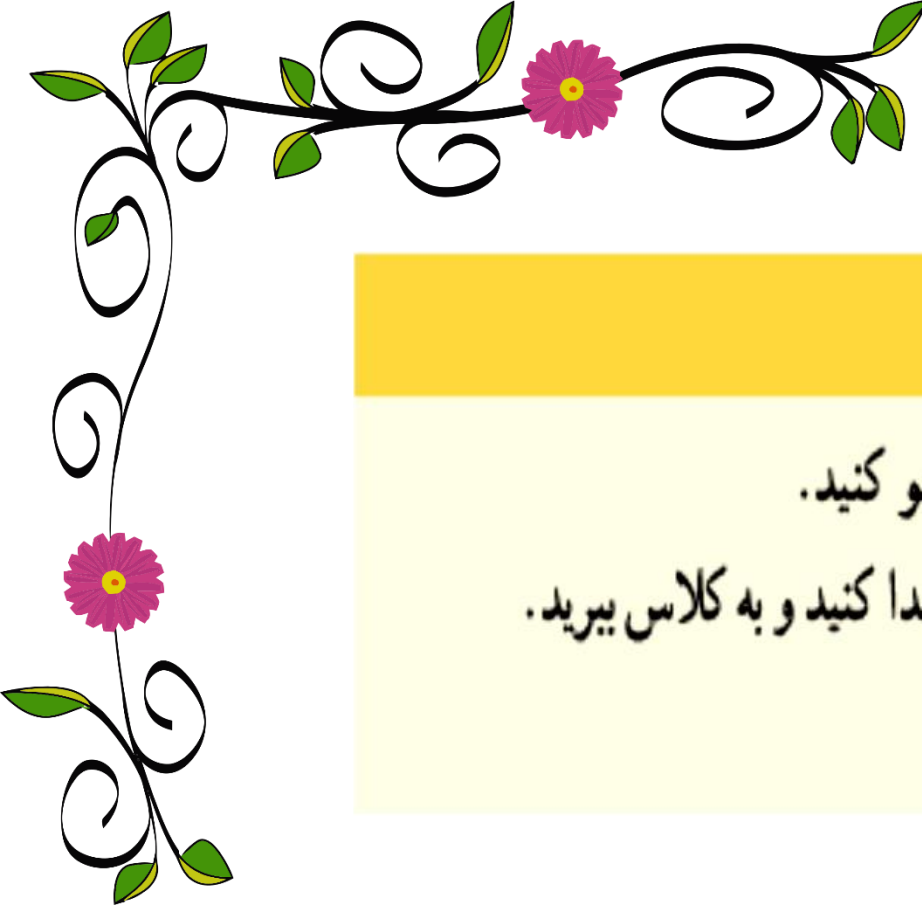
ساختن جاده توسط دولت

جلسه‌ی رئیس‌جمهور و هیئت وزیران

قوه قضائیه ^۱ قوه قضائیه بر اجرای درست قوانین نظارت می‌کند؛ یعنی اگر در جایی قانون رعایت نشود و تخلفی صورت بگیرد، به آن رسیدگی می‌کند. ^۲ قوه قضائیه همچنین از طریق دادگاه‌ها به اختلاف‌ها و شکایت‌های مردم رسیدگی می‌کند.

فعالیت

۳- هم اکنون، رئیس جمهور ما چه کسی است؟ وزیر آموزش و پرورش کیست؟ پرس و جو کنید.

۴- در یک روزنامه، خبری درباره‌ی مجلس شورای اسلامی یا دولت پیدا کنید. آن را جدا کنید و به کلاس ببرید.

۵- با همفکری یکدیگر کاربرگ‌ی شماره‌ی (۹) را در کلاس انجام دهید.

رئیس جمهور: آقای مسعود پزشکیان

وزیر آموزش و پرورش: آقای علیرضا کاظمی

کاربرگی شماره ی ۹

چه کسانی کشور ما را اداره می کنند؟

۱- نمودار را کامل کنید.

۲- هریک از اخبار زیر به فعالیت‌های کدام قوه مربوط است؟

- قانون مالیات شرکت‌ها به تصویب رسید.

(قوه ی مقننه)

- امروز رئیس جمهور کارخانه‌ی فولاد را افتتاح کرد.

(قوه ی مجریه)

- آقای سعیدی با یک نفر بر سر قرارداد خرید زمین اختلاف پیدا کرده است.

(قوه ی قضاییه)

- وزیر راه اعلام کرد: خط آهن سریع‌السیر تهران - اصفهان ساخته می‌شود.

(قوه ی مجریه)

- امروز قوانین جدید راهنمایی و رانندگی در مجلس بررسی می‌شود.

(قوه ی مقننه)

هیچ رازی در مورد موفقیت وجود ندارد

موفقیت نتیجه‌ی برنامه‌ریزی،
کار سخت و یادگیری از شکست‌هاست.

